

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

ברכה למעשה // סופגניה <
האכילת שבת // מדיני אכילה [גיו] <
מעשה בדיבור // חזרה בגשמה <

את העלון ניתן לקבל גם בכטופה www.kollel.org.il

ברכה למעשה

סופגניה

הרב לייב לויטן

להלכה פסק השו"ע בסימן קס"ח סעיף י"ג לעיקר הדין כמו רבנו שמשון שמברך מזונות, אולם הוסיף שכדי לצאת מסבך המחלוקת, טוב לאכול דווקא בתוך סעודת פת. אך כתב בבית"ל שם ד"ה וירא שמים שמה שמועיל לאכול את זה בתוך סעודת פת ואז ברכת המוציא פוטרתו, הוא דווקא באופן שאוכל את המאכל לשם שובע, ואז זה נחשב כחלק מהסעודה וברכת המוציא חלה אף עליו, אבל דבר שאוכלו לשם קינוח, בזה עדיין נשארנו בספק, דלפי ר"ת הוא נחשב לפת גמור וברכתו המוציא, אבל לפי רבנו שמשון שברכתו מזונות, אז כיון שעשוי לשם קינוח ברכת המוציא לא פטרה אותו ועדיין חייב לברך עליו, ולא יועיל לו מה שאוכלו בתוך סעודתו.

ונחזור לסופגניה; בדרך כלל רוב הסופגניות הינן מטוגנות בשמן עמוק באופן שנחשבות לפת הבאה בכסנין, ולפ"ז כל עוד לא קבע עליהן סעודה עדיף לאכלם שלא בתוך הסעודה ואז יברך עליהם מזונות לכו"ע, אבל אם אוכלם בתוך הסעודה עדיין ייכנס לספק, שהרי לדעת ר"ת נפטר בברכת המוציא (כדין פת הבאה בכסנין שלא מברכים בתוך הסעודה).

ולדעת רבנו שמשון ברכתו מזונות ולא נפטר בברכת המוציא משום שאוכלם לשם קינוח. ומיהו אף אם הזדמן לו לאכול בתוך הסעודה, או שיכין לפטור בברכת המוציא (דזה מועיל אף אם אוכל לשם קינוח כדמשמע בבית"ל סוד"ה ויר"ש), או שיכין במפורש שלא לפטור בברכת המוציא ואז יברך מזונות בתוך הסעודה.

אך אם קבע עליהם סעודה, גם שלא בתוך הסעודה נכנס לסבך המחלוקת, דלפי רבנו תם מברך המוציא כדין פת הבאה בכסנין שקבע עליה סעודה, ולרבנו שמשון לא מועיל בזה קביעות סעודה, שהרי לשיטתו אינו נידון כפת הבאה בכסנין. משכך עדיף לא לאכול סופגניות בשיעור קביעת סעודה (היינו לכתחילה 162 גרם).

על מנת ללבן נושא זה, עלינו תחילה לברר מה דין כל בצק שלישתו ובלילתו עבה ונעשה בתחילתו כמו לחם רגיל, אבל במקום לאפותו טיגנו או בישלו אותו, האם ברכתו נקבעת לפי שעת לישתו ואז הוא היה לחם גמור, או שברכתו נקבעת לפי שעת אפייתו, ואז הוא לא נאפה אלא בושל. ותחילה יש לדעת שכל הנושא הוא דווקא שחתיכות הלחם יש בהם כזית, אבל אם אין בהם כזית, כבר התבאר שאפילו חתיכות לחם גמור שבישלו או טיגנו בשמן עמוק ואין בהם כזית, שהתבטל מהם שם לחם וברכתו מזונות, והנידון כאן הוא בבצק שעוד לא נעשה לחם ויש בחתיכות כזית, האם דינו כמו לחם שבישלו או טיגנו וברכתו המוציא כיון שיש בחתיכות כזית, או שכיון שעוד לא היה עליו שם לחם מעולם, אינו חשוב דיו לברך עליו המוציא.

עוד יש להקדים שדבר שנילוש בשמן או מי פירות, נידון כפת הבאה בכסנין, וכל עוד שלא קבע סעודתו מברך לכו"ע בורא מיני מזונות. וכמו"כ דבר שנילוש במים בלבד אבל טוגן בהרבה שמן, ג"כ נידון כפת הבאה בכסנין שמברך עליה מזונות אם לא קבע סעודתו עליה (בית"ל שם ד"ה וכ"ז). אלא רק באופן שהמאפה לא נחשב לפת הבאה בכסנין, או שזה כן פת הבאה בכיסנין אלא שהוא קבע סעודתו עליו, נחלקו הראשונים בהגדרתו.

דעת רבנו תם שחיוב ברכת המוציא בא כאשר יש גם חיוב הפרשת חלה, ולגבי הפרשת חלה יש כלל שהולכים אחרי גלגול העיסה, ואם היתה בלילה עבה, זה שאח"כ טיגן או בישל לא פקע ממנו שם לחם, וחייב בהפרשת חלה וממילא גם ברכתו המוציא.

דעת רבנו שמשון שלענין ברכת המוציא הולכים אחר האפייה ואם לא נאפה אפילו אם בלילתו עבה ברכתו מזונות. ויש פוסקים שרצו לחלק בדעת רבנו שמשון שאם כאשר גלגל את העיסה היה בדעתו לאפות ואח"כ נמלך לטגן, דבזה מודה רבנו שמשון שברכתו המוציא.

מדיני אמירה לגוי

הפוסקים ויש שאומרים שאין בישול אחר בישול אף בדבר לח (עיין סי' ש"ח סט"ו), וכתב עליו שם הביה"ל שאפשר לסמוך עליו רק אם הוא לצורך שבת. וכן פסק בסימן שכ"ד ס"ק י"א להקל בשעת הדחק לומר לגוי ליתן מים בשבת לתוך מורסן היות ונחלקו בגמרא אם בנתינת מים חייב משום לש. וכן בסימן ש"ב בס"ק ו' התיר לומר לגוי לנער אבק מהבגד היות ונחלקו בזה השו"ע והרמ"א שם בס"א במחלוקת רש"י ור"ח, וכתב שם שטעם ההיתר הוא כיון שיש בזה משום כבוד הבריות (אע"פ שהנוסח בדבריו הוא "ובפרט שפעמים" יש בזה משום כבוד הבריות).
העולה מן הדברים: דעת המשנ"ב שמלאכה שנחלקו בה הפוסקים מותר לכתחילה לומר לגוי לעשותה רק במקום צורך מצווה או הפסד.

שאלה: חז"ל גזרו לא לומר לגוי בשבת לעשות מלאכה, ויש לדון האם איסור זה אמור גם במלאכה שנחלקו בה הפוסקים אם היא אסורה או מותרת.
תשובה: בסימן ש"ד (ס"ז) פסק השו"ע: שבירת פותחות של תבות יש מתיר ויש אוסר, ויש להתיר על ידי אינו יהודי. מבואר מדבריו שמלאכה שנחלקו בה מותרת ע"י גוי.
אמנם כתב המשנ"ב (שם ס"ק ל"ז) בשם הים של שלמה: ויש שכתבו דדוקא בהפסד מרובה או שנחפז הרבה לצורך מצוה. דהיינו, שדעת המשנ"ב שהיתר זה של השו"ע נאמר רק במקום צורך.
וכן פסק ג"כ בסוף סימן רנ"ג (ביה"ל ד"ה להחם) כשהביא את דעת הברכי יוסף שסובר שמותר לומר לגוי להחם תבשיל שיש בו מרק (כשלא נותן ע"ג האש עצמה) מכיון שנחלקו בכך

מעשה בדיבור

חזרה בתשובה

ואם הוא איש שיש לו עצבות בטבע וירא להתאמץ במידה זו של שתיקה, כי מוכרח הוא לדבר בענייני העולם מצד בריאות גופו. על כל פנים ירגיל את עצמו שלא לדבר אודות אנשים, יהיה מי שיהיה (לבד מאותן אנשים שיצאו מן הכלל לכפור בה' והמלעיגים על דברי חז"ל, שאותם מצווה לגנות) ואם לפעמים יהיה מוכרח לדבר אודות מי (בדברים המותרים), יהיה בתכלית הקיצור, ולא יאריך את דיבורו בזה, כדי שלא יבוא לידי איסור...

והכל יעשה בהדרגה, מתחילה ירגיל את עצמו שלא יעמוד בחבורת אנשים ולא ידרוש אחר חדשות, ואחר כך ירגיל את נפשו לאט לאט, שלא יאבה לשמוע שום חדשות, עד שבהמשך הזמן יעזרנו ה' שתהיה קנויה לו המידה של שמירת הלשון בטבע, שאם יראה אחר כך לאדם אחד עובר על איסור לשון הרע וכיוצא בזה, תתפלא נפשו עליו, כי כבר מוזר לו דבר זה בטבע כמו שאר איסורים לכל ישראל.

וזה כבר נבחן בכור הנסיון, שנצירת הלשון מרע והאוזניים משמיעת דיבורים אסורים, לא יקשה על האדם רק שבועות אחדים...

ולא יקשה על האדם רק בתחילה, שיסכים בליבו באמת על ענין הזה וכנ"ל. וכל זה נכנס בכלל מה שאמרו חז"ל, השם אורחותיו בעולם הזה, זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא.

ערב יום כיפור, ר' ראובן מתפלל תפילת מנחה בכוונה גדולה ובחרטה עצומה, כשר' ראובן הגיע בווידי לקטע של 'על חטא שחטאנו לפניך בלשון הרע' – הוא נעצר.. מה קורה איתי הוא שואל את עצמו, מה אני מתוודה, הם אני באמת מתחרט על כל הלשון הרע שאני מדבר כל הזמן.. הרי התנאי ההכרחי בתשובה הוא חרטה וקבלה לעתיד. וכלשון הרמב"ם 'עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם'. האם באמת אפשר לומר שאני עושה משהו עם עצמי כדי להפסיק לדבר לשון הרע...!?

אבל מה באמת אפשר לעשות.. תוהו ר' ראובן בינו לבין עצמו.. לבין קונו.. הרי אני מכיר את עצמי, מכיר את הטבע שלי שקשה לי לשתוק, קשה לי שלא לדבר, קשה לי שלא להיות מעורב עם הבריות..

אז איך אפשר באמת להפסיק לדבר לשון הרע.. בנקודה זו מתחבטים רבים וטובים, מה הדרך היעילה ביותר להפסיק לדבר לשון הרע, ובמיוחד בדורות שלנו, שאנו מוצפים כל הזמן ב'חדשות' בסיפורים בכל רגע אפשר להיכשל בעוון לשון הרע הכל כך חמור, שאם בדורות ראשונים אמרו חז"ל שכולם נכשלים באבק לשון הרע, מה נאמר אנחנו..

ה'חפץ חיים' בשער התבונה פרק ג' פותח פתח עצום למבקשי התשובה, וזה לשונו:

